

Любов Л. Ковальська¹, Вікторія М. Онегіна²

ІНФРАСТРУКТУРНИЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У статті розглянуто підходи до змісту поняття інфраструктурний розвиток сільських територій. Подано дефініцію понять «інфраструктура», «розвиток», «сільська територія». З'ясовано, що поняття інфраструктура ґрунтується на таких характеристиках як сукупність елементів, які створюють умови для ефективного функціонування суб'єктів господарювання; сукупність видів економічної діяльності на певній території; сукупність галузей, підгалузей та інституцій, які створюють сприятливі умови для соціально-економічного розвитку території. Поняття розвиток представляє собою процес нагромадження якісних та кількісних змін на певній території та динамічність таких змін. Сільська територія як економічна категорія представляє собою просторову земельну цілісність із відповідним ресурсним забезпеченням; просторове утворення, що складається із поселень, комплексів, інфраструктури, земель тощо, які виконують ряд функцій, та які знаходяться за межами міста; збалансовану систему, яка містить сукупність елементів, підсистем, що взаємодіють між собою. У статті подано авторське бачення дефініції інфраструктурного розвитку сільських територій як сукупність інфраструктурних інституцій, функціонування яких дозволяє забезпечити якісні та кількісні зміни економічних явищ та процесів у просторовій соціально-економічній системі, яка сформована на території поза межами міста. Наведено особливості інфраструктурного забезпечення сільських територій.

Ключові слова: інфраструктура, інфраструктурний розвиток, сільська територія

Рис. 1. Табл.3. Літ.22

DOI: 10.32752/1993-6788-2021-1-245-246-21-29

Liubov L. Kovalska, Viktoriya M. Onegina

INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT OF RURAL AREAS: THE ESSENCE AND FEATURES OF PROVIDING

The article considers approaches to the content of the concept of infrastructure development in rural areas. The definition of the concepts of "infrastructure", "development", and "rural area" is presented. It is found out that the concept of infrastructure is based on such characteristics as a set of elements that create conditions for the effective functioning of business entities; a set of economic activities in a certain territory; a set of industries, sub-sectors and institutions that create favourable conditions for the social and economic development of the territory. The concept of development is the process of accumulation of qualitative and quantitative changes in a certain territory and the dynamism of such changes. Rural territory as an economic category is a spatial land integrity with appropriate resource provision; a spatial formation consisting of settlements, complexes, infrastructure, land, etc. that perform a number of functions and are located outside the city; a balanced system that contains a set of elements, subsystems that interact with each other. The article presents the author's vision of the definition of infrastructure development of rural areas as a set of infrastructure institutions, the functioning of which allows ensuring qualitative and quantitative changes in economic phenomena and processes in the spatial social and economic system, which is formed on the territory outside the city. Features of infrastructure support for rural areas are given.

Keywords: infrastructure, infrastructure development, rural area

Peer-reviewed, approved and placed: 09.11.2021.

¹ Lutsk National Technical University. Lutsk. Ukraine.

² Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture. Kharkiv. Ukraine

Постановка проблеми. Забезпечення продовольчої безпеки регіонів держави актуалізує питання забезпечення інфраструктурного розвитку сільських територій. Виникає нагальна проблема у розробці регіональної політики стимулювання соціально-економічного розвитку сільських територій, наближення такої політики до відповідних політик розвитку сільських територій країн ЄС в напрямку оцінки потенціалу інфраструктури сільських територій щодо сільськогосподарського виробництва, мінімізації негативних наслідків COVID-19, прогнозування основних тенденцій забезпечення продовольчої безпеки.

При розробці напрямів інфраструктурного розвитку сільських територій слід застосувати диференційований підхід, який дозволить врахувати специфічні особливості кожної території з точки зору інфраструктурного розвитку та процесів забезпечення продовольчої безпеки. Адже кожна сільська територія як структурно-адміністративна одиниця володіє власним потенціалом розвитку, співвідношенням елементів виробничої та невиробничої інфраструктури, структурою населення, природно-географічними умовами та іншими особливостями, які є необхідними для забезпечення соціально-економічного розвитку відповідних територій. У зв'язку із цим, особливої уваги набувають питання інфраструктурного розвитку сільських територій. Цьому повинне передувати дослідження дефініції поняття «інфраструктурний розвиток сільських територій».

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням проблем інфраструктурного розвитку сільських територій займалися такі науковці як Белевят О., Коробенко Р., Павліха Н., Павлов О., Пивовар П., Прушківський В., Саблук П., Шпильова Ю., Хомюк Н., Фільштейн Л. [1-22] та інші. Проте, і досі залишаються дискусійними питання сутності інфраструктурного розвитку сільських територій.

Метою статті є дослідження сутності інфраструктурного розвитку сільських територій та визначення особливостей його забезпечення.

Основні результати дослідження. Схема дослідження дефініції поняття «інфраструктурний розвиток сільських територій» наведена на рисунку 1.

Рис. 1. Схема дослідження дефініції поняття «інфраструктурний розвиток сільських територій», авторська розробка

Отож, проведемо дослідження змісту понять «інфраструктура», «розвиток», «сільська територія». Огляд літератури змісту поняття «інфраструктура» наведено у таблиці 1.

Таблиця 1. Огляд літератури змісту поняття «інфраструктура» [1-7]

Сутність поняття, джерело	Автор
«сукупність специфічних форм, методів і процесів, а також різноманітних споруд та комунікацій, що забезпечують загальні умови і нормальне функціонування економічної, соціальної, екологічної та інших галузей життєдіяльності суспільства, його відтворення і розвитку» [1]	Енциклопедія сучасної України
«сукупність видів діяльності, умов, засобів і об'єктів, які мають допоміжний (обслуговуючий) характер відносно матеріального виробництва та забезпечують умови життєдіяльності суспільства» [2]	Іванова Н.В.
«сукупність елементів (інститутів, установ, організацій, технологій, норм, систем), що забезпечують, регулюють та створюють умови для нормального, безперебійного, багаторівневого функціонування господарських взаємозв'язків та взаємодії об'єктів та суб'єктів ринкової економіки та руху товарно-грошових потоків» [3]	Рекуненко І.І.
«є сукупністю як матеріально-речових елементів (дороги, енерго-, водо-, теплопостачання, зв'язок та ін.), так і певних інститутів (заклади охорони здоров'я, культури, відпочинку тощо), які знаходяться на певній території і забезпечують належні умови життєдіяльності населення» [4]	Старостенко Г.Г.
«сукупність галузей та підгалузей, основними функціями яких є виробничі послуги і забезпечення економічного обігу в національній економіці» [5]	Аналітична доповідь
«сукупність інституцій, що формується з метою створення сприятливих умов розвитку регіону шляхом здійснення специфічних функцій, що об'єднують та забезпечують ефективне функціонування галузей економіки, сприяють їх стабілізації і збалансованому розвитку, впливають на підвищення ефективності процесів товарного і грошового обігу, надають суб'єктам господарювання комплексу ринкових послуг» [6]	Гутафель В.В.
«сукупність видів діяльності та «елементів (інститутів, установ, організацій, технологій, норм, систем), що забезпечують, регулюють та створюють умови для нормального, безперебійного, багаторівневого функціонування» [7]	Шолойко А. С.

Проведений огляд дозволив виділити такі основні характеристики поняття інфраструктура:

- сукупність елементів, які створюють умови для ефективного функціонування суб'єктів господарювання;
- сукупність видів економічної діяльності на певній території;

- сукупність галузей, підгалузей та інституцій, які створюють сприятливі умови для соціально-економічного розвитку територій.

Інфраструктура покликана створити необхідні умови для розвитку виробничої та невиробничої сфер сільських територій, забезпечити спеціалізацію суб'єктів господарської діяльності, створити стартові умови соціально-економічного розвитку села. Розвинена інфраструктура сприяє ефективному залученню робочої сили у процес матеріального виробництва, ефективному використанню потенціалу сільських територій, реалізації проектів розвитку сільських територій тощо. Варто відмітити, що нині більшість сільських територій мають слабо розвинену інфраструктуру, яка не дозволяє успішно реалізовувати проекти у відповідних сферах, не сприяє ефективному використанню потенційних можливостей території, та призводить до відтоку кваліфікованої робочої сили у місто, або за кордон. Тому, виникає необхідність у розробці заходів щодо інфраструктурного розвитку сільських територій.

Огляд літератури змісту поняття «розвиток» наведено у таблиці 2.

Таблиця 2. Огляд літератури змісту поняття «розвиток» [8-11]

Сутність поняття, джерело	Автор
«процес нагромадження позитивних, незворотних, закономірних змін (описується сукупністю показників соціально-економічного стану, структури економіки тощо), які призводять до зростання рівня життя населення в довгостроковій перспективі» [8]	Возняк Г.В.
«не короточасні злети і падіння реального обсягу виробництва щодо природного значення, а довгострокові зміни природного рівня реального обсягу виробництва, пов'язані з розвитком продуктивних сил на довгостроковому інтервалі» [9]	Богатирьов І.О.
«динамічна система взаємодіючих підсистем, передумов, факторів і принципів, які формують вектор кількісних і якісних змін функціонування підприємством, спрямованих на досягнення економічних цілей» [10]	Киф'як В.І.
«закономірності функціонування конкретних систем (старіння устаткування, нагромадження досвіду і знань працівниками, виснаження природних ресурсів), за якої формуються нові властивості системи» [11]	Довбенко В.І.

Як бачимо, поняття «розвиток» синтезує у собі такі характеристики як:

- процес нагромадження якісних та кількісних змін на певній території;
- закономірності функціонування економічних систем;
- динамічність змін (позитивні або негативні) на відповідній території.

Наявність інфраструктурних об'єктів сприяє розвитку сільських територій, дозволяє забезпечити позитивні тенденції соціально-економічного розвитку та відповідні якісні і кількісні зміни в структурі економіки сільських територій. Сільська територія може мати позитивну динаміку розвитку за умови ефективного формування та використання інфраструктурних об'єктів,

потенціалу територій, робочої сили тощо. Водночас, при відсутності процесів диверсифікації видів економічної діяльності, відсутності розвитку інфраструктурних об'єктів, спостерігатимуться негативні тенденції розвитку сільських територій. Це потребує розробки державних та регіональних програм стимулювання розвитку сільських територій, створенні умов щодо залучення сільського населення до сфери матеріального виробництва, розробки та реалізації проєктів розвитку місцевих ініціатив тощо.

Огляд літератури змісту поняття «сільська територія» наведено у таблиці 3.

Таблиця 3. Огляд літератури змісту поняття «сільська територія» [12-22]

Сутність поняття, джерело	Автор
«просторова земельна цілісність із відповідними ресурсами та сільською поселенською мережею, мешканці якої постійно проживають у межах сільських поселень, здійснюють сільськогосподарське виробництво та необхідну для існування села господарську та управлінську діяльність» [12]	Белевят О.А.
«територія, на якій частка сільського населення у його загальній чисельності перевищує 15-50 відсотків. Сільська територія поділяється на: чітко виражену сільську місцевість – частка сільського населення у його загальній чисельності перевищує 50 відсотків; сільську місцевість – частка сільського населення складає 15-50 відсотків чисельності усіх жителів» [13]	Проект Закону України «Про планування територіальної інфраструктури сільської місцевості»
«гетерогенні за своєю структурною будовою соціально-просторові утворення, що складаються з поселень, населення, виробничих комплексів, інфраструктури, земель сільськогосподарського й іншого призначення, природного середовища, які виконують виробничо-господарську, природоохоронну, рекреаційно-оздоровчу, соціальну та інші функції з урахуванням їхнього ресурсного потенціалу» [14]	Павлов О.І.
«складна багатофункціональна природна, соціально-економічна й виробничо-господарська система з властивими їй кількісними, структурними, природними й іншими характеристиками» [15]	Саблук П.
«соціально та економічно збалансована система, яка за сукупністю компонентів характеризується єдністю взаємопов'язаних складових, цілісністю та комплексністю в межах функціонування національної економіки» [16]	Фільштейн Л.М.
«багатофункціональне соціально-просторове утворення, яке функціонує як синергетична єдність людського, природного та економічного потенціалів з притаманними для них характеристиками: відкритий природний простір переважає над забудовами, традиційний сільський уклад людського життя та первинна переробка ресурсів в товар або послугу задля задоволення власних потреб та розвитку» [17]	Пивовар П.В., Пивовар А.М.
«гетерогенна система, котру утворюють природні, а також адміністративні, господарські, економічні, соціальні об'єкти, цілісність яких сформовано в процес соціально-економічного розвитку населених пунктів, та які розміщуються на їх території, або на міжселищній території, яка належить до юрисдикції відповідного органу місцевого самоврядування» [18]	Коробенко. Р.І.

Закінчення табл. 3.

Сутність поняття, джерело	Автор
«просторова соціально-економічна система, яка сформована на території поза межами міста, характеризується взаємодією і взаємозалежністю таких її складових підсистем, як природничі, соціально-трудові, фінансово-інвестиційні, матеріально-технічні, екологічні тощо, й яка розвивається під впливом різноманітних внутрішніх і зовнішніх чинників» [19]	Хомюк Н.Л.
«багатокомпонентна система, яка включає територію, яка знаходиться поза межами міст, і взаємопов'язані природні, трудові, фінансові, матеріальні ресурси; і розвивається у просторі та часі» [20]	Павліха Н. В., Хомюк Н. Л.
«просторова біоеколого-соціально-економічна система, яка знаходиться поза урбанізованими центрами, зі специфічним природно-екологічним, соціальним, економічним та інституціональним середовищами і населенням, які на ній функціонують та проявляють свій потенціал з метою задоволення індивідуальних і суспільних потреб» [21]	Прушківський В.Г., Колесников В. І.
«складна відкрита соціальна система, котра обмінюється ресурсами й інформацією з іншими територіями, інституціями тощо і постійно продукує нові структури і порядок» [22]	Шпильова Ю. Ільїна М.

Наведений огляд літератури щодо сутності сільських територій дозволяє зробити висновок про їх розгляд з позиції:

- просторової земельної цілісності із відповідним ресурсним забезпеченням;
- просторові утворення, що складаються із поселень, комплексів, інфраструктури, земель тощо, які виконують ряд функцій, та які знаходяться за межами міста;
- збалансована система, яка містить у собі сукупність елементів, підсистем, що взаємодіють між собою.

Таким чином, можна виділити адміністративний, територіальний та ресурсний підходи до розгляду інфраструктурного розвитку сільських територій. Вищенаведене дає можливість подати авторське бачення дефініції поняття інфраструктурний розвиток сільських територій як сукупність інфраструктурних інституцій, функціонування яких дозволяє забезпечити якісні та кількісні зміни економічних явищ та процесів у просторовій соціально-економічній системі, яка сформована на території поза межами міста.

Інфраструктурний розвиток сільських територій повинен бути спрямований на:

- відновлення потенціалу сільських територій (збереження потенціалу робочої сили, розвиток природно-ресурсного потенціалу, розвиток потенціалу аграрної сфери);
- розвиток виробничої інфраструктури із чіткою спеціалізацією сільських територій;

- формування ефективної транспортної інфраструктури сільських територій із можливістю транспортної доступності до віддалених населених пунктів;
- розвиток соціальної інфраструктури сільських територій, що сприятиме культурному відродженню села, охороні здоров'я сільських мешканців;
- забезпечення продовольчої безпеки шляхом розвитку фермерських господарств на сільських територіях;
- диверсифікацію видів економічної діяльності зважаючи на специфічні особливості сільських територій;
- збереження людського потенціалу сільських територій як потенційної робочої сили.

Висновки. Таким чином, розглянуті підходи до змісту понять «інфраструктура», «розвиток», «сільська територія», подане авторське бачення інфраструктурного розвитку сільських територій дозволить розробити виважену державну та регіональну політику стимулювання розвитку сільських територій, та на цій основі — забезпечити національну та регіональну продовольчу безпеку.

1. Енциклопедія сучасної України. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=12489.
2. Іванова Н.В. Генезис економічної категорії «інфраструктура» та її роль у суспільному поділі праці. Ефективна економіка. № 11. 2010. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=392>
3. Рекуненко І.І. Науково-методичні аспекти дослідження поняття «інфраструктура» як економічної категорії. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/57901/7/Rekunenko_Infrastruktura.pdf;jsessionid=B868C2F11CEF91565CEA5299AA30BE39
4. Старостенко Г.Г. Інфраструктура ринкової системи та її значення в розвитку економіки. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/208.pdf>
5. Інфраструктура регіонів України. Пріоритети модернізації. Аналітичне дослідження. ГО «Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень», Фонд імені Фрідріха Еберта. Київ, 2017. 108 с. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/13246.pdf>.
6. Гутафель В.В. Теоретичні аспекти формування економічної інфраструктури регіону. Науковий вісник Херсонського державного університету. Випуск 10. Частина 2. 2015. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_10/80.pdf
7. Шолойко А. С. Сутнісна характеристика інфраструктури страхового ринку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 14. Ч. 2. 2017. URL: <https://cutt.ly/x1IMGzW>
8. Г. В. Возняк. Регіональний розвиток: сутність і методологічна основа. Регіональна економіка 2015. №3. URL: http://ird.gov.ua/pe/re201503/re201503_034_VoznyakHV.pdf
9. Богатирьов І. О. Управління розвитком підприємства: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.01. Європейський ун-т фінансів, інформаційних систем, менеджменту і бізнесу. К. 2014. 22 с.
10. Киф'як В. І. Розвиток аграрного сектора національної економіки на інституційних засадах : монографія. Чернівці. ЧНУ 2014. 248 с.
11. Довбенко В. І. Перспективні проблеми розвитку підприємств. II Щорічник наукових праць: Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Львів. 2015. 507 с.
12. Белевят О.А. Соціально-економічний розвиток сільських територій в умовах транзитивної економіки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.03. Миколаїв, 2012. 20 с.
13. Про планування територіальної інфраструктури сільської місцевості: проект Закону України від 07. 04. 2005 р. / Верховна Рада України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=24247.
14. Павлов О.І. Сільські території України: історична трансформація парадигми управління: монографія. Одеса: Астропринт, 2006. 360 с.

15. Саблук П. Розвиток сільських територій — запорука відродження аграрної України. Вісник аграрної науки. 2006. № 5. С. 21—23.
16. Фільштейн Л.М. Соціально-економічні проблеми сільського сектору України. Розвиток України в XXI столітті: економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та правові проблеми: матеріали V Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 30 жовт. 2009 р. Тернопіль, 2009. С. 145—147.
17. Пивовар П.В., Пивовар А.М. Формування визначення поняття «сільські території» як економічної категорії. Агросвіт. № 11. 2021. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/11_2021/4.pdf
18. Коробенко Р.І. Генезис поняття «сільські території» та його сутність. Економіка АПК. 2017. №3. URL: http://eaprk.org.ua/sites/default/files/eaprk/2017/3/e_apk_2017_3_16.pdf
19. Хомяк Н. Л. Особливості формування категорії «сільські території». Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 17. Ч. 2. 2018. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/17_2_2018ua/28.pdf
20. Павліха Н. В., Хомяк Н. Л. Визначення сутності сільських категорій. Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. Випуск 19. 2017 рік. URL: <https://cutt.ly/G111bVY>
21. Прушківський В. Г., Колесников В. І. Теоретичні підходи до визначення сільських територій. Проблеми економіки. № 4. 2014. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2014-4_0-pages-127_132.pdf
22. Шпильова Ю., Лыба М. Сільська територія як складна соціально-екологічна система. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/162885/24-Shpyliova.pdf?sequence=1>

1. Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy [Encyclopedia of Modern Ukraine]. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=12489 [in Ukrainian]
2. Ivanova N.V. Henezys ekonomichnoi katehorii «infrastruktura» ta yii rol u suspilnomu podili pratsi. [Genesis of the economic category “infrastructure” and its role in the social division of labour] Efektyvna ekonomika. № 11. 2010. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=392> [in Ukrainian]
3. Rekenenko I.I. Naukovo-metodychni aspekty doslidzhennia poniattia “infrastruktura” yak ekonomichnoi katehorii [Scientific and methodological aspects of the study of the concept of “infrastructure” as an economic category]. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/57901/7/Rekenenko_Infrastruktura.pdf;jsessionid=B868C2F11CEF91565CEA5299AA30BE39 [in Ukrainian]
4. Starostenko H.H. Infrastruktura rynkovoï systemy ta yii znachennia v rozvytku ekonomiky [Market system infrastructure and its importance in economic development]. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/208.pdf> [in Ukrainian]
5. Infrastruktura rehioniv Ukrainy. Priorytety modernizatsii. Analitychne doslidzhennia. HO «Poliskyi fond mizhnarodnykh ta rehionalnykh doslidzhen», Fond imeni Fridrikha Eberta., [Infrastructure of the regions of Ukraine. Modernization priorities. Analytical research. NGO "Polissia foundation for international and regional studies", Friedrich Ebert Foundation]. Kyiv 2017. 108 p. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/13246.pdf>. [in Ukrainian]
6. Hutafel V.V. Teoretychni aspekty formuvannia ekonomichnoi infrastruktury rehionu. [Theoretical aspects of the formation of the region's economic infrastructure] Scientific Bulletin of Kherson State University. Issue 10. Part 2. 2015. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_10/80.pdf [in Ukrainian]
7. Sholoiko A. S. Sutnisna kharakterystyka infrastruktury strakhovoho rynku [Essential characteristics of the insurance market infrastructure] Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. Issue 14. Part 2. 2017. URL: <https://cutt.ly/x11MGzW> [in Ukrainian]
8. H. V. Vozniak. [Regional Development: essence and methodological basis] Regional economy 2015. №3. URL: http://ird.gov.ua/pe/re201503/re201503_034_VoznyakHV.pdf [in Ukrainian]
9. Bohatyriov I. O. Upravlinnia rozvytkom pidpriemstva: avtoref. dys. kand. ekon. nauk: 08.06.01. [Enterprise Development Management: abstract of dis. cand. econ. science: 08.06.01.] European University of finance, information systems, management and business. K. 2014. 22 h. [in Ukrainian]
10. Kfiak V. I. Rozvytok aharnoho sektora natsionalnoi ekonomiky na instytutsiinykh zasadakh : monohrafiia. [Development of the agricultural sector of the national economy on institutional principles : monograph] Chernivtsi CHNU 2014. 248 p. [in Ukrainian]
11. Dovbenko V. I. Perspektyvni problemy rozvytku pidpriemstv [Promising problems of enterprise development] II Yearbook of scientific papers: socio-economic research in the transition period. Lviv 2015. 507 p. [in Ukrainian]

12. Beleviat O.A. Sotsialno-ekonomichni rozvytok silskykh terytorii v umovakh tranzitivnoi ekonomiky: avtoref. dys. na здobuttia nauk. stupenia kand. ekon. nauk: 08.00.03. [Social and economic development of rural territories in the conditions of transitive economy: abstract of the dissertation for the degree of candidate of science. Econ. science: 08.00.03] Mykolaiv, 2012. 20 p. [in Ukrainian]
13. Pro planuvannya terytorialnoi infrastruktury silskoi mistsevosti: proekt Zakonu Ukrainy vid 07. 04. 2005 r. [On planning of Territorial Infrastructure of rural areas: draft law of Ukraine of 07.04.2005]/Verkhovna Rada of Ukraine. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=24247. [in Ukrainian]
14. Pavlov O.I. Silski terytorii Ukrainy: istorychna transformatsiia paradyhmy upravlinnia: monohrafiia. [Rural territories of Ukraine: historical transformation of the management paradigm: monograph] Odessa: AstroPrint, 2006. 360 p. [in Ukrainian]
15. Sabluk P. Rozvytok silskykh terytorii — zaporuka vidrozhennia ahrarnoi Ukrainy [Rural development is the key to the revival of Agrarian Ukraine]. Bulletin of Agrarian science. 2006. No.5 .P. 21—23. [in Ukrainian]
16. Filshtein L.M. Sotsialno-ekonomichni problemy silskoho sektoru Ukrainy. Rozvytok Ukrainy v XXI stolitti: ekonomichni, sotsialni, ekolohichni, humanitarni ta pravovi problemy [Socio-economic problems of the rural sector of Ukraine. Development of Ukraine in the XXI century: economic, social, environmental, humanitarian and legal problems] Materials of the V International Journal of economics. science-practice. Internet conf., 30 Oct. 2009 Ternopil, 2009. С. 145—147. [in Ukrainian]
17. Pyvovar P.V., Pzovov A.M. Formuvannia vyznachennia poniattia «silski terytorii» yak ekonomichnoi katehorii. [Formation of the definition of the concept of “rural territories” as an economic category]. Ahrosvit. No 11. 2021. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/11_2021/4.pdf [in Ukrainian]
18. Korobenko R.I. Henezys poniattia “silski terytorii” ta yoho sutnit. [The genesis of the concept of “rural areas” and its essence]. Economics of the agro-industrial complex. 2017. No.3. URL: http://eapk.org.ua/sites/default/files/eapk/2017/3/e_apk_2017_3_16.pdf [in Ukrainian]
19. Khomiuk N. L. Osoblyvosti formuvannia katehorii “silski terytorii”. [Features of forming the category “rural areas”]. Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. Issue 17. Part 2..2018. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/17_2_2018ua/28.pdf [in Ukrainian]
20. Pavlikha N. VB., Khomiuk N. L. Vyznachennia sutnosti silskykh katehorii. Visnyk Volynskoho instytutu ekonomiky ta menedzhmentu. [Defining the essence of rural categories]. Bulletin of the Volyn Institute of Economics and management. Issue 19. 2017. URL: <https://cutt.ly/G111bVY> [in Ukrainian]
21. Prushkivskiy V. H., Kolesnzkov V. I. Теоретичні підходи до визначення сільських територій. Проблеми економіки. [Theoretical approaches to the definition of rural areas]. Problems of the economy. No. 4. 2014. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2014-4_0-pages-127_132.pdf [in Ukrainian]
22. Shpylova Yu., Ilina M. Silska terytoriia yak skladna sotsialno-ekolohichna systema. [Rural area as a complex socio-ecological system.] URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/162885/24-Shpylova.pdf?sequence=1> [in Ukrainian]